

Gunnel Engwall: Tal vid Kungl. Vitterhetsakademins högtidssammankomst 2012

Talare
Gunnel Engwall
Akademiker

Datum
20 mars 2012

EDERS MAJESTÄTER, Fru Statsråd, ärade medaljörer, pristagare, akademiledamöter och övriga gäster! Jag ber att få önska er varmt välkomna till 2012 års högtidssammankomst i Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Vi är mycket glada att ni har hörsammat inbjudan att delta i vår högtid. Vi uppskattar särskilt att Deras Majestäter Konungen och Drottningen hedrar oss med sin närvaro och att Konungen senare kommer att utdela Akademiens priser och belöningar. Det kan knappast ha undgått någon att det i år är ett hundra år sedan August Strindberg avled. Han uppmärksammas nu mer än vanligt runt om i världen, framför allt genom sina litterära verk men också genom sina målningar. Mindre allmänt känt är det nog att han har uppmärksammat akademierna med skarpa formuleringar. I romanen Röda rummet omtalas vår systerakademi, Svenska Akademien, som ”Den med Stearinljusen” med tillägget att ”Det känner ingen människa vad den är gott för!”. Vitterhetsakademien karaktäriseras å sin sida som den som ”ger ut de många flintsakerna!”. I Det nya riket raljerar Strindberg ännu tydligare över vår Akademiens intresse för äldre föremål. Om samlingarna på Historiska museet, som Akademien då ansvarade för, skriver Strindberg så här: ”Där finns 2000 stenyxor som äro varandra så precis lika att om man lägger dem i en säck och skakar om dem aldrig så väl så skall inte fan själv kunna ta fram en som är olik den andra. [...] Av dessa intressanta yxor [...] äro tyvärr blott ett fåtal avbildade i Sveriges historia, men de övriga äro under utgivning ämnade att utkomma i häften under loppet av 50 år.” Vi kan skratta gott åt dessa Strindbergs kritiska skildringar av forskare, som ägnar sig åt äldre tider och föremål. Men han skjuter förstås över målet, om han nu skulle mena allvar. För de initierade forskarna är nämligen inte de 2000 stenyxorna likadana. Dessa redskap, som var förvånansvärt effektiva vid dåtida skogsröjning och husbygge, var olika beskaffade och ger oss därigenom betydande kunskap om människors levnadssätt mycket långt tillbaka i tiden. Även om flintsaker och stenyxor synbarligen inte intresserade Strindberg, så har de ändå under årtusenden

fascinerat många andra. De har inte bara setts som praktiska verktyg utan har också med tiden fått mytologiska och rituella funktioner. Redan romaren Plinius den äldre beskriver, i sin *Historia Naturalis*, stenyxor med övernaturliga egenskaper. De kunde skingra flottor och besegra städer. Fynd av stenyxor har också tolkats som åskstenar eller torviggjar, som genom sina magiska krafter kunde skydda mot blixten och andra faror, till och med bringa lycka. Samtidigt som vi anser att Strindberg har fel, då det gäller Akademiens forskningsintressen, måste vi ge honom rätt på en punkt: inom Akademien har vi en rad långa utgivningsprojekt som tagit 50 år eller mer att fullfölja. Men vi ser inte så negativt på detta som han gjorde. Vi vet att den långa tiden snarare är en förutsättning för att krävande projekt ska kunna genomföras. Forskningen, och då inte bara den humanistiska forskningen utan all forskning, måste få ta tid på sig och vara långsiktig för att nå värdefulla resultat. Mot den bakgrunden är det en glädje för mig att här kunna meddela att ett par utgivningsprojekt, som pågått under ansevärd tid, nu har avslutats. Det gäller till exempel det betydande verket om utgrävningarna på Helgö i Mälaren, som kommer att uppmärksammas litet senare i kväll. Ett annat nyutkommet verk behandlar Alvastra påbyggnad. Det bygger på utgrävningar som påbörjades för just över hundra år sedan men som då aldrig kom att slutredovisas. En sådan redovisning är nu tryckt. Den har dessutom kompletterats med en cd-skiva som innehåller alla konstruktioner på utgrävningarnas ursprungliga planritningar. Så även om Akademien i vissa fall tar tid på sig, kan det också innebära fördelar genom de nya möjligheter som den tekniska utvecklingen ger. Ett annat stort projekt, som Strindberg säkert också skulle ha skildrat i ironisk ton, är utgivningen av hans egna *Samlade Verk*. Denna utgivning, som har engagerat flera av Akademiens ledamöter, kommer visserligen inte att kräva femtio år, innan den är helt fullbordad, men närmare fyrtio. Innevarande år är ändå ett märkesår inte bara för Strindberg utan också för hans *Samlade Verk*, eftersom de sista av de 72 textvolymerna kommer att tryckas och ges ut i år. Därefter återstår endast en registervolym och textkritiska kommentarer till drygt hälften av verken. Trots allt tror vi att Strindberg hade varit nöjd med *Samlade Verk*. Det beror på att hans texter nu publiceras så långt det är möjligt ”som han själv ville bli läst”, det vill säga utifrån hans manuskript utan förläggarnas censuringrepp och normaliseringar. Dessutom ingår en rad verk som i motsats till tidigare utgåvor kan grunda sig på hans egna versioner, genom att originalmanuskript har återfunnits eller blivit åtkomliga på annat sätt. Förutom i tryckt form blir *Samlade Verk* tillgängliga genom den nätbaserade Litteraturbanken. I denna elektroniska textbank publiceras alla volymer och textkritiska kommentarer

allteftersom för att kunna användas fritt av såväl forskare som allmänhet. Återigen drar den humanistiska forskningen nytta av ny teknik. Men Samlade Verk erbjuder oss inte bara texter med Strindbergs raljerande synpunkter på akademiernas verksamhet. De anknyter också starkt till vårt engagemang för språkens betydelse. Strindbergs texter vittnar om hans livfulla och kvicka språk och även om hur han både förnyade och moderniserade svenskan. De visar också hur han bemödade sig om att sprida sitt författarskap utanför Sverige. Redan i unga år ägnade han sig ivrigt åt studier av en rad främmande språk och skrev senare romaner, noveller och essäer på franska. Detta är värt att uppmärksamma i vår tid, då Sveriges kulturella och kanske särskilt affärsmässiga kontakter med andra länder behöver utvecklas. Därför måste djupare studier av språk och främmande kulturer uppmuntras betydligt mer än i dag. Att hantera en globaliserad värld kräver mer än att i ungdomen ha rest jorden runt och att kommunicera enbart på engelska språket utöver modersmålet. Akademien, å sin sida, söker främja språkstudier och inspirera till nya infallsvinklar genom att delta i kartläggningen av olika språk och dialekter eller hålla konferenser om språkstruktur och språkbruk. Även genom sina priser vill Akademien locka till fortsatta studier. Det är därför med stor glädje som Akademien i dag kan utdela ett pris för djupa och omfattande studier av svensk-franska kulturförbindelser. Vi inser också betydelsen av att redan skolelever inspireras i olika ämnen. I år är det just insatser för främmande språk som Akademien belönar genom lärarpriset. Det går till en lärare, som genom sitt genuina intresse och sitt engagemang för språk kan entusiasmera sina elever. Vitterhetsakademien medverkar alltså inte endast i undersökningar av äldre tider och företeelser utan även i forskning och spridning av kunskap om moderna samhälls- och kulturförhållanden. Vi ger också ut enskilda skrifter inom en rad områden. Sålunda har vi genom stort engagemang från några av våra ledamöter hållit en konferens om universitetsrankning. Denna konferens har resulterat i en publikation, där frågor som är viktiga för vårt verksamhetsområde diskuteras. Det gäller frågor som: ”Går det att mäta vetenskaplig kvalitet på det sätt som vi gör i dag?”, och ”Ger nuvarande mätningar en rättvis och god bedömning av kvalitet?” Svaren pekar på att det behövs helt andra metoder för att bedöma humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning än de citeringsräkningar som i dag blivit gängse. Alternativet som Akademien förordar är kollegial bedömning, det vill säga att andra forskare med expertkunskap läser och värderar forskningen. Denna metod har vi också använt för att välja ut de vetenskapliga arbeten som belönas i dag. Det är fråga om en rad nydanande och intresseväckande verk, som behandlar ämnen inom så skilda fält som

antropologi, arkeologi, historia, litteraturvetenskap, religionsvetenskap och språk. Pristagarnas gedigna och imponerande insatser framgår tydligt av motiveringarna, som kommer att läsas upp om en stund. Att Akademien kan uppmärksamma dessa framstående vetenskapliga arbeten genom belöningar, beror på den stora generositet som donatorer har visat Akademien. Jag vill därför avslutningsvis uttrycka Akademiens stora tacksamhet mot dessa välgörare, vilkas förtroende vi söker förvalta på allra bästa sätt. Innan jag nu lämnar över ordet till ständige sekreteraren herr Norberg, ber jag att återigen få hälsa alla varmt välkomna till denna årshögtid.

Taggar

2010-tal, 2012, Kvinna

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/gunnel-engwall-tal-vid-kungl-vitterhetsakademins-hogtidssammankomst-2012>